

Laslo Vegel U klopki prevarantskih vremena

'Neoplanta ili Obećana zemlja' je roman o XX veku na rubu Evrope. Ni u kom slučaju nije reč o istorijskom romanu, već o romanu o istoriji. Ta rubna Evropa postaje sve više intrigantna, sve više traumatična i histerična

Izdavačka kuća Akademska knjiga objavila je novi roman Lasla Vegela 'Neoplanta ili Obećana zemlja', u prevodu Arpada Vicka. U knjigu je stao ceo prošli vek. Pripovedač i njegov sagovornik, stari fijakerista, pričaju svoje životne priče, kao i o sudbinama ljudi s kojima su živeli u Neoplanti... Novosadski književnik, rođen 1941. u Srbobranu, prozaista, esejista, pozorišni kritičar i dramski pisac, pripada redu najpoznatijih autora s prostora bivše Jugoslavije.

Moglo bi se reći da je 'Neoplanta ili Obećana zemlja' neka vrsta amarkorda. Roman o jednom gradu i dvadesetom veku.

Roman jeste o Novom Sadu. Tu sam rođen, tu sam doživeo svoje poraze, stekao iluzije, izgubio ih... Ali stvarno značenje je mnogo šire. To je roman o XX veku na rubu Evrope. Ni u kom slučaju nije reč o istorijskom romanu, već o romanu o istoriji. Ima srednjoistočno-evropski akcenat. Ta rubna Evropa postaje sve više intrigantna, sve više traumatična i histerična. Otuda lajtmotiv amarkorda. Nije više reč o traganju za izgubljenim vremenima, nego o klopki prevarantskih vremena.

Savestan učenik

Kako ste došli do ovakve forme? Do glavnih junaka koji jednostavno razgovaraju...

Glavni junak sluša porodične priče fijakeriste Laze Pavletića i Mikloša Tereka. I jedna i druga priča govore o ljudima koji nisu hteli, ili nisu imali snage, da podnesu svoju sudbinu. Po mom mišljenju, takva pojava karakteristična je za današnjicu: bekstvo od sudbine.

Mi smo u stvari eksperimentalna generacija u velikoj laboratoriji socijalizma. Onda smo videli kako su naši očevi postali cinični ili nemoćni. Hteli smo da ispravimo njihove greške. Očevi su bili jači, pa smo postali gubitnici...

Pominjete Kenedijevo ubistvo. Pripovedačeva majka je tužna jer je ubijen jedini čovek koga je poštovala, pored vlasnika poslastičarnice u kojoj je radila. Čini mi se da su vam važne priče malih ljudi, dok krupni istorijski događaji ulaze u roman kao odjek?

Promenio sam ugao gledanja. Veliki narativ je samo kulisa. Mali ljudi su autentični. Možda ste primetili da nema nijednog intelektualca. Pominju se samo uzgred i pomalo ironično. Živim među njima, pa sam se umorio. Poslednji put sam pisao o takvim likovima u romanu 'Velika Srednje-Istočno-Evropska Gozba stupa u Pikarski roman'. Symposium a la Gombrowicz.

Majstorski koristite psovke...

I Srbi i Mađari su majstori psovki. Ja sam samo savestan učenik. Malo sam ispravio tu tehniku i upotrebljavao ih s merom.

'Kad si ti, zapravo, rođen?' pita neko u knjizi. 'A, da, 1941. Vi ste Titovi primereni pioniri. Srećkovići. Sve ste dobili na tacni, pečene ševe vam uleću pravo u usta.' Da li sebe smatrate pripadnikom jugoslovenske bejbi-bum generacije?

Prividno da, jer smo odrasli u socijalističkoj epruveti. Mi smo u stvari eksperimentalna generacija u velikoj laboratoriji socijalizma. Odrasli smo u hermetičnom svetu, s naivnim idealima. Onda smo videli kako su naši očevi postali cinični ili nemoćni. Jedini alibi bio im je istorijski fatalizam. Posle toga, možda ponovo zbog naivnosti, hteli smo da živimo bez fatalizma. Hteli smo da ispravimo greške naših očeva. Očevi su bili jači, pa smo postali gubitnici. Oni koji nisu hteli da prihvate gubitničku poziciju, postali su nacionalisti, da bi, ipak, ispravili greške svojih očeva. Ja sam ostao među gubitnicima.

Roman stiže do 1992. Planirate li da napišete nastavak, knjigu o devedesetim godinama prošlog veka?

Ima čak i naznaka o tome u romanu, kada se pominje Šlemil, koji ne zna da li je Ferenc Slemil, Franja Šlemil ili Franz Schlemihl. Nije to nastavak, nego paralelna priča. Pišem porodični roman.

Nastavak prekinute priče

Vaš prvi roman preveo je Aleksandar Tišma, pisac koji danas pripada evropskim klasicima. Kako je izgledao prvi susret s njim?

U toku prevođenja 'Memoara jednog makroa' često smo se sretali. Razgovarali smo o rečima i o Novom Sadu. To je bila naša večna tema. U poslednjem razgovoru pričali smo o tome da treba nastaviti tu tragičnu priču. Istina je, naime, da su se i Tišma i Kiš koncentrisali na ratno i neposredno posleratno vreme, na fenomen holokaust kulture (da upotrebim reči Imrea Kertesa). Tišma je primetio da imam takav potez već u romanu 'Dupla ekspozicija' ili 'Paraneza'. Ali to je moj generacijski ciklus koji se nadovezuje na 'Memoare jednog makroa'. 'Neoplanta ili Obećana zemlja' ima takvu širu društvenu strukturu. Nadam se da sam uspeo da nastavim prekinutu priču.

Koji je najbolji savet koji vam je dao Aleksandra Tišme?

Da ne slušam nikoga, ali da budem oprezan. Nisam ga poslušao.

'Memoare jednog makroa' objavili ste 1968. Stubovi kulture su ih ponovo štampali posle četrdeset dve godine i tada se pokazalo da je priča o nekoliko mladih odmetnika od društva izuzetno aktuelna.

Kada je pre nekoliko godina roman objavljen u Nemačkoj, više kritičara skrenulo je pažnju da su 'Memoari jednog makroa' aktuelni, kao da su pisani ovih godina. U početku nisam verovao, ali sada uviđam da sam tada bio lakomislen. Roman je aktuelniji nego kad sam ga napisao. Kao i moja drama 'Judita'.